

показателями високого уровня формирования педагогической культуры: гуманистическое направление, психолого-педагогическая компетентность, развитое педагогическое мышление, образованность в отрасли предмета, опыт творческой деятельности, культура профессионального поведения.

Ключевые слова: профессионально-педагогическая культура, педагогическая деятельность, преподаватель технических дисциплин.

Tatyana Petrenko. Professional and pedagogical culture of the teacher of technical disciplines of higher education.

The concepts of "professional pedagogical culture" in terms of higher education for teachers of technical subjects; the relationship of teacher performance with a high level of formation of pedagogical culture, humanistic orientation, psychological, pedagogical competence, developed pedagogical thinking, education in the field of object and experience creativity, culture of professional conduct.

Keywords: professional teaching culture, teaching activities, teacher of technical disciplines.

Стаття надійшла до редакційної колегії 13.10.2016

УДК [37814.043:33]:316.77

© Петренко В. О., 2016

Петренко Вікторія Олександрівна

Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗРОБКИ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ РІЗНОГО ПРОФІЛЮ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

У статті розглянуто сучасні підходи науковців до професійної підготовки фахівців різного профілю до (соціальної, професійної, міжкультурної) взаємодії.

Ключові слова: професійна підготовка, готовність до міжкультурної професійної взаємодії, педагогічні умови підготовки.

Соціально-економічні процеси в Україні й світі висувають нові вимоги до професійної підготовки фахівців. В програмних державних документах: «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр.» (2012), «Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 рр.», новій редакції Закону «Про вищу освіту» (2014) наголошується на сприянні сталому розвитку суспільства шляхом

формування конкурентоспроможного людського капіталу, створення умов для освіти впродовж життя, забезпечення високої якості професійної освіти, державній підтримці підготовки фахівців для пріоритетних галузей економічної діяльності. Важливим засобом розв'язання окреслених завдань є розвиток професійної підготовки студентів вищими професійними закладами.

Відповідно до Закону «Про вищу освіту», професійна підготовка – здобуття кваліфікації за відповідним напрямом або спеціальністю. Поняття «професійна підготовка» стосовно різних аспектів професійної діяльності визначається в наукових джерелах і наукових дослідженнях у двох основних напрямках: процесуальному – процес, в ході якого відбувається професійне становлення майбутнього фахівця; результативному – підготовленість майбутнього фахівця до професійної діяльності, що виникає як результат вищої професійної освіти. Орієнтація професійної освіти на кінцевий результат спирається на компетентнісний підхід, оскільки мета професійної підготовки у триаді «мета-процес-результат» задається як очікуваний результат – становлення професійної компетентності. Тож, під професійною підготовкою ми розуміємо процес, в ході якого відбувається професійний розвиток майбутнього фахівця і, який є передумовою його професійного саморозвитку. Результатом професійної підготовки до міжкультурної професійної взаємодії є готовність студента до реалізації в майбутньому професійних функцій в процесі міжкультурної взаємодії. В виконаному дослідженні ми визначаємо готовність до професійної діяльності як результат процесу підготовки майбутніх менеджерів до міжкультурної професійної взаємодії, що є складним інтегративним особистісним утворенням особистості, структура якого охоплює ряд компонентів, які в своїй сукупності забезпечують суб'єкту майбутньої діяльності ефективне виконання професійних функцій.

Науковцями висвітлено проблеми готовності, а також проблеми професійної підготовки фахівців різного профілю до професійної взаємодії (С. Дмитриченко, Н. Ковчина, Є. Радигіна, О. Дишко та інші), конструктивної взаємодії (Н. Гагіна), соціальної взаємодії (Є. Полякова), міжкультурної взаємодії (В. Карпенко, О. Дерев'янченко), мультикультурної взаємодії (А. Большакова) та інші. Проблема підготовки студентів до міжкультурної професійної взаємодії, а також їх готовність до МПВ є недостатньо розробленою.

У виконаному дослідженні ми визначаємо готовність майбутнього менеджера до міжкультурної професійної взаємодії як складне інтегративне особистісне утворення, основу якого складають ціннісні орієнтації, потреби й мотиви діалогічної взаємодії; професійно-важливі особистісні якості (емпатія, соціальна

відповідальність); система знань, умінь і навичок конструктивної взаємодії з представниками інших культур, що забезпечують ефективне виконання менеджером професійних функцій в процесі міжкультурної професійної взаємодії.

Узагальнюючи здобутки науковців, можна дійти висновку, що структура готовності майбутнього менеджера до міжкультурної професійної взаємодії складається з таких компонентів: аксіологічного: ціннісні орієнтації діалогічної взаємодії; гносеологічного: система знань, що є основою для набуття студентом компетентності з міжкультурної професійної взаємодії; праксеологічного: досвід застосування умінь і навичок конструктивної взаємодії в процесі міжкультурної професійної взаємодії; акмеологічного: формування професійно-важливих особистісних якостей, емпатії і соціальної відповідальності зокрема.

Центром уваги згаданих вчених є педагогічні умови професійної підготовки, що визначаються науковцями, як-то:

1) сукупність можливостей і обставин процесу професійної підготовки і передбачають цілеспрямовані навчально-виховні заходи, які забезпечують досягнення цілі, упорядкування і реалізацію підготовки, а саме: збагачення знаннями майбутнього бакалавра про гармонійну взаємодію; орієнтація майбутнього бакалавра на рефлексію ціннісного змісту соціальної взаємодії; залучення майбутнього бакалавра до спільної творчої діяльності в професійно-орієнтованих ситуаціях соціальної взаємодії [6];

2) організація процесу навчання на основі системного, процесного, особистісно-орієнтованого, практикоорієнтованого й компетентнісного підходів; застосування інтерактивних форм і методів навчання; включення студентів в продуктивну (пошукову) роботу, спрямовану на створення нового продукту (інтелектуального, пізнавального, готельного, технологічного); організація самостійної роботи студентів; програмно-методичне і матеріальне забезпечення процесу навчання як важливої умови якості навчання [9];

3) єдність компонентів: цільового (стратегічний, тактичний, оперативний рівні цілепокладання); змістовного, що відбиває процес формування готовності з використанням загальнопрофесійних, спеціальних дисциплін, а також авторського елективного курсу; технологічного (постановка професійно-орієнтованих задач, проблемне навчання, активні форми і методи навчання, що спрямовані на розвиток суб'єктної позиції студентів) [8];

4) група педагогічних умов: змістовних педагогічні умов, що забезпечують включення міжкультурного компоненту в зміст підготовки майбутніх фахівців; технологічних умов, що спрямована на забезпечення технологічного компонента процесу підготовки

студентів до міжкультурної взаємодії; використання в процесі підготовки до міжкультурної взаємодії ігрових, контекстних, рефлексивних, проблемних, діалогових методів навчання, тренінгів, що відповідають специфіці підготовки; моніторинг результатів готовності фахівців в процесі підготовки до міжкультурної взаємодії за допомогою кількісних (рейтинг) та якісних (портфоліо) методів оцінювання [2];

5) формування в студентів особистісного сенсу щодо професійної діяльності й позитивної мотивації до професійної взаємодії; трансформація змісту навчального процесу для оволодіння студентами комунікативними стратегіями для успішної професійної взаємодії; реалізація інформаційно-методичного забезпечення навчально-виховного процесу формування готовності студентів до професійної взаємодії [3];

6) діалогічні (рівність особистісних і статусних позицій суб'єктів у навчальному середовищі, встановлення міжособистісного контакту на основі відкритості, довіри; зосередженість на співрозмовникові та взаємовплив поглядів; визнання індивідуальності особистості з орієнтацією на її позитивні якості й досягнення); методичні (забезпечення відповідності змісту підготовки соціальному замовленню і прагненням особистості, вибір педагогічно доцільних форм, методів і засобів навчання, наявність відповідного навчально-методичного забезпечення); а також умови кооперативного навчання (організація позитивної взаємозалежності учасників, стимулювання індивідуальної відповідальності, розвиток навичок кооперативної взаємодії, застосування групової рефлексії в процесі навчання) [1];

7) умови соціально-педагогічного забезпечення, що складаються з таких груп ресурсів: особистісні, інституційні, субкультурні, ресурси соціального середовища. Соціально-педагогічного забезпечення процесу є специфічним способом виявлення, актуалізації й управління системою сукупності наведених ресурсів [5].

Слід також звернути увагу на застосування в психолого-педагогічних дослідженнях вчених інноваційних педагогічних технологій, превалювання інтерактивних форм і методів роботи, спрямованість на розвиток творчого підходу до вирішення проблем; організацію самостійної роботи.

Проведений аналіз психолого-педагогічних досліджень свідчить про неоднозначне трактування поняття «педагогічні умови» науковцями. Узагальнюючи результати аналізу, висновуємо, що педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців різного профілю до (соціальної, професійної, міжкультурної) взаємодії певною мірою відповідають класифікації педагогічних умов за функцією,

розробленою Н. Іпполітовою й Н. Стерховою, а саме: організаційно-педагогічні, психолого-педагогічні; дидактичні [4]. Проте, в якості педагогічних умов науковці також пропонують завдання педагогічної діяльності, засоби вирішення педагогічних завдань, принцип зв'язку теорії та практики, парадигмальні підходи (системний, компетентнісний, технологічний) сучасної педагогічної науки, тощо. За Є. Хриковим, властивостями педагогічних умов є їх локальний характер застосування й спрямованість на організацію й підвищення ефективності педагогічної діяльності. Отже, педагогічні умови не можуть підміняти педагогічні закономірності, принципи та правила, засоби вирішення педагогічних завдань, форми організації і управління навчальною роботою студентів тощо, тому обґрунтування педагогічних умов передбачає поєднання емпіричних та теоретичних процедур наукового дослідження, що забезпечує імовірнісний характер результату педагогічної діяльності (педагогічні умови підвищують імовірність досягнення певного результату) [7].

Зазначене свідчить, що визначення педагогічних умов підготовки в розглянутих психолого-педагогічних дослідженнях є суб'єктивним і недостатньо науково обґрунтованим. Отже, склад, зміст, спрямованість педагогічних умов підготовки до (соціальної, професійної, міжкультурної) взаємодії недостатньо повно розкриває наявну педагогічну проблему підготовки майбутніх менеджерів до міжкультурної професійної взаємодії, що актуалізує теоретичне обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутніх менеджерів до міжкультурної професійної взаємодії.

Література

1. Гагіна Н. В. Педагогічні умови формування у майбутніх менеджерів умінь конструктивної взаємодії у ситуації конфлікту : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. В. Гагіна ; Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. – Житомир, 2011. – 20 с.
2. Деревянченко Е. А. Подготовка магистров педагогики к межкультурному взаимодействию : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. / Е. А. Деревянченко; Омский гос. пед. ун-т. – Омск : [б. и.], 2004. – 21 с.
3. Дишко О. Л. Формування готовності бакалаврів з туризму до професійної взаємодії зі споживачами туристичних послуг : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. Л. Дишко; Рівненський держ. гуманіт. ун-т. – Рівне, 2016. – 20 с.
4. Ипполитова Н. Анализ понятия педагогические условия : сущность, классификация / Н. Ипполитова, Н. Стерхова // General and Professional Education. – 2012. – № 1. – С. 8-14.

5. Карпенко В. Н. Формирование опыта межкультурного взаимодействия у будущих специалистов социокультурной сферы : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / В. Н. Карпенко; Краснодар. гос. ин-т культуры и искусств, Краснодар, 2011. – 24 с.

6. Ковчина Н. В. Подготовка будущего бакалавра к социальному взаимодействию в профессиональной сфере : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Н. В. Ковчина; Краснояр. гос. пед. ун-т им. В. П. Астафьева. – Красноярск, 2015. – 23 с.

7. Методологічні засади педагогічного дослідження: монографія / авт. кол.: Є. М. Хриков, О. В. Адаменко, В. С. Курило та ін.; за заг. ред. В. С. Курила, Є. М. Хрикова; Держ. закл. Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 248 с.

8. Полякова Е. Г. Подготовка студентов к профессиональному взаимодействию с потребителями туристических услуг (на примере бакалавров по направлению «Туризм»): автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Е. Г. Полякова. – Ставрополь, 2012 – 25 с.

9. Радыгина Е. Г. Формирование готовности студентов к профессиональным взаимодействиям в сфере гостеприимства : автор. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Е. Г. Радыгина; Ур. гос. пед. ун-т. – Москва, 2011. – 24 с.

Виктория Петренко. Современное состояние разработки проблемы подготовки специалистов различного профиля к межкультурному профессиональному взаимодействию в психолого-педагогических исследованиях.

В статье рассмотрены современные подходы ученых к профессиональной подготовке специалистов различного профиля к (социальному, профессиональному, межкультурному) взаимодействию.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, готовность к межкультурному профессиональному взаимодействию, педагогические условия подготовки.

Victoria Petrenko. The Current State of Psychological and Pedagogical Research Development of the Problem of Training Specialists Intercultural Professional Interaction.

The article investigates the modern approaches of scientists to training specialists in various fields to (social, professional, intercultural) interaction.

Keywords: training, readiness for intercultural professional interaction, pedagogical training conditions.

Стаття надійшла до редакційної колегії 30.10.2016